

Spis treści

WSTĘP	11
-------------	----

CZĘŚĆ PIERWSZA

DEMOKRACJA I DEMOKRATYCZNE DECYZJE

1. DEMOKRACJA: DEFINICJE I MODELE	15
1.1. Demokracja – warunki konieczne	15
1.1.1. Definicja Lincolna	15
1.1.2. Kryteria demokracji	17
1.2. Większość i mniejszość, efektywność i konsensus	19
1.2.1. Dwie koncepcje teoretyczne	21
1.2.1.1. Demokracja madisonowska	21
1.2.1.2. „Decyzyjna teoria demokracji” Sartoriego	23
1.2.2. Demokracja majorytarna i konsensualna: dwa modele empiryczne	27
1.2.3. Modele empiryczne a koncepcje teoretyczne	32
2. DECYZJE DEMOKRATYCZNE	35
2.1. Teoria wyboru społecznego – podstawowe pojęcia	36
2.2. Demokratyczne decyzje społeczne – ogólne warunki	39
2.2.1. Równość	40
2.2.2. Autonomia społeczeństwa	41
2.2.3. Adekwatna reprezentacja	43
2.2.4. Inne pożądane właściwości: optymalność Pareto i niezależność od alternatyw niezwiązanych	44
2.3. Reguła większości	46
2.3.1. Reguła większości a postulaty demokracji	46
2.3.2. Decyzyjność reguły większości	48
2.4. Poza regułą większości	50
2.5. Czy demokracja jest możliwa?	53

CZĘŚĆ DRUGA

DEMOKRACJA PRZEDSTAWICIELSKA I SYSTEMY WYBORCZE

3. DEMOKRACJA PRZEDSTAWICIELSKA	57
3.1. Demokracja bezpośrednia a reprezentacyjna	57
3.2. Cele i kryteria oceny procedur wyborczych	61
3.2.1. Zgodność decyzji reprezentantów z hipotetyczną bezpośrednią decyzją wyborców	61

3.2.2.	Sprzyjanie sprawnemu działaniu parlamentu, ułatwienie procesu tworzenia rządu i wzmocnienie jego stabilności	62
3.2.3.	Stworzenie warunków dla budowania konsensusu wobec podejmowanych decyzji	62
3.2.4.	Sprzyjanie wyborowi „kompetentnych” reprezentantów	63
3.2.5.	Zapewnienie reprezentacji wszystkim istotnym grupom interesów	63
3.2.6.	Zrozumiałość i wiarygodność systemu wyborczego	64
3.3.	Dwa modele reprezentacji	65
3.3.1.	Reprezentacja proporcjonalna	65
3.3.1.1.	Preferencje wyborców a preferencje reprezentantów.....	65
3.3.1.2.	Czy rzeczywiście w interesie wyborców leży, by reprezentanci zawsze decydowali tak samo, jakby robili to bezpośrednio wyborcy?	67
3.3.1.3.	Matematyczna niemożliwość ścisłej proporcjonalności... ..	67
3.3.2.	Reprezentacja „większościowa”.....	68
3.3.2.1.	Większościowe wybory parlamentarne	69
3.4.	Systemy wyborcze	71
3.4.1.	Struktura głosu	72
3.4.1.1.	Głosowanie na kandydatów a głosowanie na listy partyjne	72
3.4.1.2.	Ilu kandydatów może poprzeć wyborca?	73
3.4.1.3.	Kategoryczny lub stopniowalny charakter poparcia	73
3.4.2.	Formuła wyborcza	74
3.4.2.1.	Formuły proporcjonalne	74
3.4.2.2.	Formuły większościowe	74
3.4.2.3.	Formuły pośrednie (quasi-proporcjonalne)	75
3.4.3.	Struktura okręgów wyborczych	75
3.4.4.	Systemy wyborcze – od teorii do praktyki	76
4.	FORMUŁY WIĘKSZOŚCIOWE: WYBÓR JEDNEGO Z WIELU	81
4.1.	Funkcje społecznego wyboru: definicja i postulaty „demokratyczności”..	81
4.2.	Podstawa informacyjna metod głosowania	85
4.3.	Koncepcje Bordy i Condorceta	86
4.3.1.	Metoda Bordy	87
4.3.2.	Koncepcje Condorceta	89
4.4.	Zgodność z regułą większości: Condorcetowskie funkcje społecznego wyboru	90
4.4.1.	Kryteria Condorceta	90
4.4.2.	Condorcetowskie metody głosowania	92
4.4.2.1.	Metoda Dodgsona	92
4.4.2.2.	Metoda maximinu	94
4.4.2.3.	Metoda Copelanda	94
4.4.2.4.	Metoda Schwartza	95
4.4.2.5.	Metoda Blacka	96
4.4.2.6.	Metoda Nansona	97

4.4.2.7. Zmodyfikowana metoda Nansona	99
4.4.2.8. Inne metody condorcetowskie	99
4.5. Metody głosowania oparte na większości pierwszeństwa	100
4.5.1. Metoda względnej większości (FPTP)	101
4.5.2. Metoda większościowa z dogrywką	102
4.5.3. Głosowanie alternatywne	103
4.5.4. Metoda Bucklina	104
4.5.5. Głosowanie aprobujące	105
4.6. Metody głosowania a kryteria racjonalności	106
4.6.1. Monotoniczność	106
4.6.2. Optymalność Pareto	108
4.6.3. Niezależność od alternatyw niezwiązanych i słaby aksjomat ujawnionej preferencji (WARP)	109
4.6.4. Zgodność	110
4.6.5. Uwaga bibliograficzna	111
4.7. Konkluzywność	111
4.8. Głosowanie strategiczne i manipulacje zewnętrzne	113
4.8.1. Głosowanie strategiczne	113
4.8.1.1. „Ustępowanie”	115
4.8.1.2. „Zagrzebywanie”	116
4.8.1.3. „Odpychanie”	118
4.8.1.4. Głosowanie aprobujące a zachowania strategiczne	118
4.8.2. Manipulacje zewnętrzne	119
4.8.3. Dlaczego manipulacje strategiczne stanowią zagrożenie dla demokracji?	120
4.9. Możliwości i perspektywy implementacji	121
5. FORMUŁY PROPORCJONALNE: KAŻDEMU (DOKŁADNIE)	
CO MU SIĘ NALEŻY	124
5.1. Metody największych reszt (metody z kwotą <i>a priori</i>)	126
5.1.1. Definicje i przykłady	126
5.1.2. Własności metod największych reszt	129
5.2. Metody dzielnikowe (metody z kwotą <i>a posteriori</i>)	134
5.2.1. Definicje i przykłady	134
5.2.2. Funkcja priorytetu	139
5.2.3. Własności metod dzielnikowych	142
5.3. Wpływ wielkości partii na wynik podziału	143
5.4. Znaczenie innych elementów systemu wyborczego	146
5.5. Podsumowanie	148
6. FORMUŁY QUASI-PROPORCJONALNE: TO, CO NAJLEPSZE I NAJGORSZE Z DWÓCH ŚWIATÓW	150
6.1. Pojedynczy głos przechodni (STV)	151
6.1.1. Procedura podziału mandatów	152
6.1.2. STV jako metoda proporcjonalna	154

6.1.3. Niemonotoniczność STV	156
6.1.4. STV: rozwiązania praktyczne i ich konsekwencje	157
6.1.5. STV a polski system wyborczy	159
6.2. Pojedynczy głos nieprzechodni (SNTV) i problemy koordynacji	161
6.2.1. Problemy koordynacji w SNTV	161
6.2.2. SNTV jako system quasi-proporcjonalny	163
6.2.3. Znaczenie SNTV	164
6.3. Inne metody quasi-proporcjonalne	165
6.3.1. Głosowanie kumulacyjne	165
6.3.2. Głosowanie blokowe	166
6.3.3. Głosowanie ograniczone	168
6.4. Metody quasi-proporcjonalne – podsumowanie	169
7. OKRĘGI I ZŁOŻONE SYSTEMY WYBORCZE	171
7.1. Okręgi wyborcze	171
7.1.1. Wielkość okręgów a wynik wyborów	172
7.1.1.1. Okręgi wyborcze a reprezentacja małych i dużych partii	173
7.1.1.2. Wielkość okręgów a system partyjny: uogólnienia reguły Duvergera	175
7.1.1.3. Okręgi wyborcze a niemonotoniczność wyborów	175
7.1.2. Praktyczne aspekty wyznaczania okręgów wyborczych	177
7.1.2.1. Granice okręgów wyborczych	177
7.1.2.2. Liczba mandatów w okręgach wyborczych	178
7.1.2.3. Manipulacje okręgami wyborczymi	180
7.2. Kompensacyjne i mieszane systemy wyborcze	184
7.2.1. Hierarchiczne struktury okręgów wyborczych	184
7.2.2. Systemy z hierarchiczną strukturą okręgów niewykorzystujące mechanizmów kompensacyjnych	185
7.2.3. Systemy z częściową kompensacją: wybory do Stortingu	186
7.2.4. Systemy z pełną kompensacją: wybory do Rady Narodowej Austrii	188
7.3. Dwa szczególne przypadki	189
7.3.1. System wyborczy Republiki Federalnej Niemiec	189
7.3.1.1. Ogólne założenia systemu wyborczego RFN	190
7.3.1.2. Podział proporcjonalno-większościowy czy czysto proporcjonalny? Znaczenie mandatów nadmiarowych ...	192
7.3.1.3. Strategiczne aspekty niemieckiego systemu wyborczego ..	193
7.3.1.4. Niemiecki system wyborczy – ideał czy oszustwo?	195
7.3.2. Wybory prezydenckie w USA	196
7.3.2.1. Kwestia powoływania prezydenta na Konwencji Konstytucyjnej 1787 r.	196
7.3.2.2. Ewolucja i współczesność systemu wyborów prezydenckich w USA	198
7.3.2.3. Kolegium Elektorów a specyfika wyborów w państwie federalnym	200

— MODELE I PRAKTYKA

8. REGUŁA WIĘKSZOŚCIOWA A OGRANICZANIE DZIEDZINY:	
MODELE PRZESTRZENNE	203
8.1. Reguła większości w przestrzeni jednowymiarowej: twierdzenie Blacka i jego uogólnienia	205
8.2. Reguła większości w przestrzeni wielowymiarowej	211
8.3. Stabilność a wymiana rządzących: kierunkowe modele przestrzenne	222
8.4. Modele kierunkowe a głosowanie powszechne: stabilność i zmiana	227
8.4.1. Modele kierunkowe a Twierdzenie o Medianowym Wyborcy	228
8.4.2. Stabilność i zmienność: długookresowe równowagi w modelach jednowymiarowych	230
8.4.2.1. Model Iversena	230
8.4.2.2. Model Rabinowitza–Macdonald	232
8.4.2.3. Model zunifikowany Merrilla i Grofmana	233
8.5. Modele przestrzenne – porównanie	235
8.6. Appendix	238
9. SYSTEMY WIĘKSZOŚCIOWE I REGUŁA DUVERGERA	
A MODELE PRZESTRZENNE	242
9.1. Czy wystarczy reguła Duvergera?	242
9.2. Stabilność systemów większościowych a przestrzenne modele głosowania	246
9.2.1. Wybory większościowe a stabilność systemu dwupartyjnego w modelu jednowymiarowym	247
9.2.2. Poza modelem jednowymiarowym	249
9.2.3. Przykład manipulacji strukturą sporu politycznego: kwestia niewolnictwa w polityce amerykańskiej	250
10. ZAKOŃCZENIE	253
10.1. Od teorii normatywnej... ..	254
10.2. ...do systemów wyborczych	256
10.3. Systemy wyborcze a problem strategicznej manipulacji	259
10.2. ...do systemów wyborczych	256
10.3. Systemy wyborcze a problem strategicznej manipulacji	259
BIBLIOGRAFIA	263
SKOROWIDZ NAZWISK	270